

TÜRKİYE'DE ORMAN KÖYLERİNİN SOSYO EKONOMİK SORUNLARI KOOPERATİFLEŞMENİN BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNE VE KALKINMALARINA OLAN KATKILARI (Kastamonu-Ortalıca (Tosya) Örneği)

Muazzez ÇAĞLAR

*Yrd.Doç.Dr., Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi 37100 Kuzeykent/Kastamonu
mcaglar@kastamonu.edu.tr*

Özet

Bu çalışmada, Kastamonu-Tosya ilçesi Ortalıca Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin 2005, 2006, 2007 yıllarına ilişkin gelir-gider tablolarına göre, ekonomik durum analizi yapılarak, kooperatifleşmenin kırsal alandaki orman köylüsünün gelirindeki artışa katkısı irdelenmiştir. Adı geçen kooperatifin ilgili yıllarda ki gelirleri; imaliye, orman ürünleri satışı, orman işçiliği, kepçe, süt satışı, şerit, motorin satışı, temel gıda satışı, yem satışı, kavuz-talaş satışı, süt kesintileri, süt alım geliri, çeltik satışı, faaliyetlerinden doğmaktadır. üyelik aidatları da ayrı bir kalem olarak yer almaktadır. Kooperatifin toplam giderleri; malzeme, bakım ve genel yönetim giderlerinden oluşmaktadır. Kooperatifin 2005 yılı toplam net geliri 684000 YTL, gideri 139597 YTL; 2006 yılı geliri 902866 YTL, gideri 89523 YTL; 2007 yılı geliri 544784 YTL gideri 105703 TL'dir. Gelir-gider arasındaki olumlu fark-kar, ortaklar arasında dağıtılmayıp, yenileme yatırımı veya mevcut yatırım kapasitesine ilave yatırımlar (net yatırım artışı) olarak değerlendirilmektedir ve sermayesinde artışlara neden olmaktadır. Böylece kooperatif ortağı orman köylüsünün sabit sermaye ve işletme sermayesi olarak ekonomik varlığı ve gelir düzeyi yükselmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kastamonu, kooperatif, orman köyü

Social-Economic Problems of The Forest Villagers and Contribution of The Cooperation on Solving of These Problems and Their Development (Kastamonu-Ortalıca (Tosya) Key Study)

Abstract

In this study, as to the income- cost table for 2005,2006,2007 , the economic analysis of Kastamonu (Tosya) Ortalıca Agriculture Development Cooperative was performed and evaluated the supporting effects of the cooperation on the income increase of the forest villagers in the rural areas. The mentioned cooperative, for the above years, has revenue kinds, such as, production, forest products selling, forest workers, excavator, milk selling, saw mill, diesel selling, food selling, fodder-glume-saw dust selling, milk stoppage, milk buying income, membership revenues. Material buying, maintenance and general management are the main expenses of the cooperative. The net income of the cooperative for the year of 2005, 2006, 2007 are 684000, 902866, 544784 YTL while the total costs are 139597, 89523, 105703 YTL, respectively. The profit are not delivered to the members and evaluated as new investments. So, the economic situation and income level of the forest villagers who are the members of the cooperative, are increasing as a new capital investments.

Keywords: Kastamonu, cooperative, forest village

1. Giriş

Dağlık bölgeler, dünya yüzeyinin % 20'den daha fazla bir kısmını oluşturmaktadır. Nüfus yoğunluğu bakımından ise, toplam dünya nüfusunun yalnızca % 10'luk bir kısmı bu alanlarda yaşamaktadır (Karadeniz ve Güneş, 2002). Dağlık bölgelerde yaşayan bu nüfus, geçim kaynakları bakımından, bölgenin yeraltı ve yer üstü doğal kaynaklarına bağlı durumdadır.

Dağlık bölgelerde yerleşik nüfustan daha fazlası, doğrudan olmamakla birlikte, dolaylı olarak bu kaynaklara bağlıdır. Örneğin; bu kaynaklar su kaynaklarının beslenmesinde olduğu gibi, dağlardan elde edilen ve fiyatlandırılmamış, henüz serbest mal niteliğinde ve dolayısıyla başka malların oluşmasında katkısı olduğu halde, onun içerisinde kristalleşmiş ama açıkça bir maliyet unsuru olarak görünmeyen bir durumda yer almaktadır.

Türkiye ortalama yüksekliğin 1100 m'nin üzerinde olduğu bir ülkedir. Batıda 500 m olan ortalama yükselti, ülkenin orta kesimlerinde 1000 m, Doğu Anadolu'da ise 2000 m'i bulmaktadır. Ege Bölgesinde, kıyıların hemen içerisinde, 200 m yüksekliği aşkın dağ sıraları yer almaktadır. Doğu'ya gidildikçe Ege ve Marmara bölgelerinde 2000 m'nin üzerinde yer alan dağlarla başlayan bu sıralanış, en doğuya gidildikçe, Ağrı Dağı'nda 5137 m ile noktalanır. 1000 m üzerinde kalan zirve sayısı, 435 adettir. Bu durum ülkenin ne denli dağlık bir yapıya da sahip olduğunu göstermektedir (Karadeniz ve Güneş, 2002)

Dağ ve orman köyleri genellikle engebeli ve dik eğimli topraklar üzerinde kurulmuşlardır. Bu köylerin tarıma elverişli toprak varlıkları azdır (Bilgin ve Başel, 2006).Orman köylerinin içerisinde ve kenarında yer aldığı ormanların ve orman varlıklarının işletilmesi devlet orman işletmeleri eliyle olmaktadır. Orman ve orman işletmelerinin mülkiyetleri devlete aittir. Ormanların alan büyüklüğü, 2005 envanterine göre, 21.2 milyon ha'dır. Belirtilen ormanların içinde ve bitişiğinde yer alan toplam köy sayısı, 2000 yılı Genel Nüfus Sayımından elde edilen verilere göre toplam 20.430 adettir ve içerisinde toplam 7,6 milyon kişi yaşamaktadır. Orman köylerinin 7.302 adedi orman içi, 13.128 adedi orman bitişiği köy statüsündedir. 1985 nüfus sayımına göre; bu köylerde 10,2 milyon kişi yaşamakta idi. Bu yıllar ve sonrası hızlanan şehirlere göç nedeniyle, orman köylerinin nüfusu 1997 sayımında 7,9 milyon kişiye gerilemiştir (URL-1, 2008).

Orman köylerinin temel gelir kaynağı, aile tipi tarım işletmeleridir. Bilindiği gibi tarımsal üretim bu kaynak üzerinde ve içerisinde gerçekleştirilmektedir. Bütün üretim faktörleri bir üretimin temel ve vazgeçilmez ajanları olmalarına karşın, toprak tarımın için temel faktördür. Arazinin yeterli büyüklükte ve iyi nitelikli olması, hem elde edilmek istenen ürünün miktar ve kalitesi ve hem de fiyatlandırma ve rekabet açısından önemlidir. Orman köylerinde toprağın fazla parçalı ve küçük parçalardan oluşuyor olması, üzerinde gerçekleştirilen üretimin maliyetini artıran bir ve önemli faktördür. Orman köylerinde hane halkı başına düşen toprak miktarları, toplam hane halkı sayısının % 10'u hiç topraksız, hanelerin % 28'i, 1-10 dekar, % 31'i, 11-25 dekar, yalnızca %30'unun 26-50 dekar arasında bir toprak varlığı bulunmaktadır (URL-2, 2008).

Diğer sosyal yapılanmalarda olduğu gibi, kooperatif ve kooperatifçiliğe de, tarihin çok eski kesitlerinde rastlanabilmektedir. Eski Babilonya'da, İsa'dan 3000 yıl önce ilkel anlamda arazi kullanma kooperatifleri vardır. Ve yine İsa'dan 44 yıl önce, o zamanlar Roma'nın bir limanı olan Ostia'da duvarcılarının oluşturduğu kooperatif benzeri bir harekete rastlanmaktadır. Ülkemizde köylerde eskilerden beri süregelen ortak süthaneler, çamaşırhaneler, ortak fırınlar, ortak çoban tutmalar (çobanın köyün sakinleri tarafından müştereken istihdam edilmesi) bu gün var olan kooperatifleşmenin nüveleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Mülayim,2003).

Bu günkü anlamda ilk kooperatiflerin geçen yüzyılda, İngiltere'de doğduğu anlaşılmaktadır (1844). Geçen yüzyılın ortalarında Rochdale denemesi, İngiltere'de bir tüketim kooperatifçiliği hareketi niteliğindedir. Aynı dönemde Fransa'daki hareket, üretim kooperatifçiliği, Almanya'daki deneme, kredi kooperatifçiliği nitelindedir. Daha sonra kooperatifçilik hareketi, İsveç, Danimarka ve İsviçre'de olmuştur. Bu gün ülkelerin kendi sosyo-ekonomik durumuna uygun kooperatifleşme hareketleri ve kurumlarına, rastlanılmadığı ülke yok gibidir (Mülayim, 2003).Türkiye bağlamında kooperatifleşme hareketlerinin tarihsel gelişimine bakıldığında, Osmanlı döneminden başlanması daha uygundur. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Mithat Paşanın kurduğu "Memleket Sandıkları" ile kooperatifleşme başlamıştır. Yalnız o günkü

kurulmuş olan Memleket Sandıkları, bu günkü kooperatiflerden ve Avrupa’da kurulan zamandaş kooperatiflerden yapısal olarak farklıdır. Mithat Paşanın kurduğu Memleket Sandıklarının kooperatifçilik tarihi bağlamında, özel bir yeri bulunmaktadır (Mülayim,2003).

Kooperatifler birçok sektörde faaliyetleri olan hem ekonomik hem de sosyal kuruluşlardır. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kooperatiflerin tarım sektöründe etkinliği vardır. Kuzey Amerika ve Avrupa tarımsal piyasalarında % 30’u ile % 70’ i oranları arasında kooperatif payları vardır. Türkiye’de ise bu pay çeşitli ürünlere göre değişiklik göstermekle birlikte % 1-40 arasında bir paya sahiptirler. Kooperatifler ortaklarının ürünlerini birleştirerek veya ortak üretimlerini piyasaya toplulaştırılmış olarak arz ederler. Bunu başka şirketlere veya kendilerinin pazarlaması yoluyla doğrudan piyasaya satabilirler. Böylece kooperatif üyesinin malları, piyasada toplu bir arz oluşturur (Özer ve Bilgin, 2006).

Çalışmada, orman köylülerinin sorunları genel olarak ele alındıktan sonra, Kastamonu’nun Tosya ilçesi’ ne bağlı, Ortalık Köyü’ndeki, tarımsal bir kooperatifleşme örneği değerlendirilmiştir.

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmanın materyali; Kastamonu yöresinde iyi bir kooperatifçilik örneği olan Kastamonu’nun Tosya ilçesine bağlı Ortalık Tarımsal Kalkınma Kooperatifidir. Bu kooperatifin 2005,2006,2007 gelir-gider durumuna göre kooperatif yapılaşmasının ortakların ekonomik gelişimine olan katkıları irdelenmiştir.

Materyal olan kooperatif, Ortalık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, konum olarak Tosya ilçesi Devrez havzasında faaliyette bulunmaktadır. Ortalık köyü adını, Tosya ve kargı ilçelerinin tam ortasında konuşlanmış olmaktan almıştır. Ortalık beldesi son yapılan düzenlemelerle belde statüsünden, köy statüsüne geçmiştir. Bölge iklimi; Kızılırmak’ın tali kollarından biri “Devrez çayı” köyden geçtiği için, ılımandır. Bölge sosyal ormancılık yanında ağaçlandırma v.b diğer ormancılık kollarında da yoğun çalışmanın söz konusu olduğu bir alandır (Sıvacioğlu ve ark., 2006). Bölgenin ekonomisi tarım, hayvancılık ve ormancılık faaliyetlerine dayanmaktadır. Pirinç, buğday, arpa, şeker pancarı, mısır, nohut ve mercimek başlıca tarım ürünleridir. Devrez ve Geyikli çaylarının suladığı arazilerde pirinç, şeker pancarı ve çeşitli sebze tarımı yapılmakla birlikte, arazi yetersizliği nedeniyle Kızılırmak ve Yeşilirmak havzalarındaki diğer illerde arazi kiralanarak çeltik ekimi de yapılmaktadır. Sebze ve meyve tarımı çoğunlukla kendi ihtiyacı için yetiştirilmekte olup, ancak küçük çaplı ticareti yapılmaktadır. Geniş otlaklara sahip bölgede, besi ve süt sığırcılığı yapılmaktadır (Uslu,2002).

Ortalık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi 1972 yılında kurulmuştur.1980 yılına kadar kooperatif, Orman İşletme Müdürlüğü’nden aldığı orman ürünleri istihsalinin yapılması işini, kooperatif ortaklarına dağıtma işi ile yetinmiştir. 1980-1986 yılları arasında kooperatif 23 dönüm arazi satın alarak, satın alınan bu arazi üzerine 1000 m² kapalı alanı olan bir bina yaptırmış ve tam otomatik hızar atölyesini kurmuştur. Sayılan mal varlıklarının yanı sıra, yem kırma değirmeni ile keşkek dövme makineleri kurulmuş ve çalıştırılmıştır (Uslu ,2002). 1997 yılında bir adet kazıcı ve yükleyici kepçe satın alınmıştır. Çeltik fabrikasının iki katlı 1400 m² kapalı alana sahip binası 1977 yılı içerisinde bitirilmiş ve fabrikanın makinelerinin tamamlanması 1998 yılında gerçekleştirilmiştir. Biten bu fabrikanın toplam kapasitesi 25000 ton/yıl’dır. Ortalama 5000 ton çeltik işlenmektedir. 2000 yılında un değirmenin, makinelerinin temini ve montajı da dahil tamamlanmıştır.

2008 sonu itibarı ile kooperatifin sahip olduğu sabit sermaye malları, 2 adet kazıcı ve yükleyici kepçe, 1 adet İveco 65-9 marka kamyonet, 1 adet Ford Transit marka kamyonet, 2 adet toplam 100 ton /yıl kapasiteli çeltik işleme fabrikası,1 adet 20 ton kapasiteli, çeltik kurutma tesisinden ibarettir. Ortalık köyünün nüfusu, 2005 yılı nüfus sayımına göre,2589 kişidir.1017 haneden oluşmaktadır. Ortalama hane halkı büyüklüğü 2,4 kişidir. Bu duruma göre her aile çocuk sahibi

değildir. Köydeki toplam çocuk sayısı 165'dir. Kooperatifin mallarından başka köylülerin, 115 adet traktör, 12 adet kamyon ve kamyonet, 25 adet otomobil, 6 adet minibüsü vardır. Ortalama köylüsünün toplam arazisinin % 60'ı ev, ahır, samanlık v.b şekilde kullanılmaktadır. Geri kalan % 40 arazi tarla ve arsalardan oluşmaktadır (Anon,2008).

Bu çalışmada; 2005,2006,2007 yılları kooperatif toplam gelir ve giderlerine göre; yıllar arası gelir değişimi, gelir kalemleri irdelenecektir.

3. Sonuçlar ve Tartışma

S.S.Ortalıca Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatifi yönetimi ve çiftçilerin müşterek çabaları sonucu ortaya çıkan gelirleri, çeşitli kalemlerden oluşmaktadır. Tablo 1' e göre, 2005 gelirlerinin bileşenlerinin en büyüğü; süt satışlarıdır ve süt satışlarında ötürü elde edilen gelir, toplamı 76310 YTL'dir ve bu miktar toplam gelirin %25.78'ini oluşturmaktadır. Süt satışlarını takiben, 168 043 YTL ile orman hizmetlerini görmekten gelmektedir (üretim işçiliği) ve toplam gelirin % 24.57'sini oluşturmaktadır. Yazılanlardan da anlaşılacağı üzere, köylünün geliri, ormanda üretimin azaldığı yıllarda, bundan çok etkilenecektir. Orman köylüsünü geçimini kazanmada ormana bağlılığını göstermektedir. İmaliye geliri üretilen çeşitli malların, katma değer oranını arttırmak üzere kooperatifin tesislerinde yapılan üretimden doğan bir gelir çeşidi olup, 2005 yılında 139 597 YTL (%20.41) ile 3. en iyi gelir kalemidir.

2006 yılının gelirlerinin gösterildiği Tablo 2 incelendiğinde, 2005 yılının gelirinine göre 2006 yılının gelirinde % 32 lik bir artış gerçekleşmiştir.2006 yılında en yüksek gelir kalemi %33.62 ile, çeltik satışlarıdır. Bu üretim kalemi 2005 gelir tablosunda görülmemektedir. Süt satışlarından doğan gelirin, toplam satışlar içerisindeki payının % 25.78'ten % 17.67'e gerilediği görülmektedir. Çiftçinin 2006 geliri için söylenebilecek bir başka husus da, 2005 yılında mutlak olarak 176310 YTL olan süt satış gelirin, 2006 yılında, 159562 YTL'ye gerilemiş olmasıdır. 2006 yılında, orman hizmetleri (orman işletmesinde üretimde çalışmaktan) doğan gelirler 168043 YTL'den 115460 YTL' ye düşmüş olup, ayrıca toplam gelir içerisindeki payı da % 24.57'den, % 12.79' a gerilemiştir. Buraya kadarki duruma göre, eğer toplam gelir kalemleri arasında çeltik 303538 YTL' ile yer almamış olsa idi, 2005' den 2006' ya gelinirken, toplam çiftçi gelirlerinde bir artış görülmeyecekti.

Tablo 1. Ortalıca kooperatifinin 2005 yılı gelirleri.

Gelir kalemleri	2005 geliri (YTL)	Toplam gelir içindeki payı (%)
İmaliye gelirleri	139597	20.41
Orman emvali satışları	67192	9.82
Orman hizmetleri gelirleri	168043	24.57
Kepçe gelirleri	28992	4.24
Sair gelir	464	0.07
Süt satışları	176310	25.78
Şerit gelirleri	1875	0.27
Motorin	84834	12.40
Temel gıda maddeleri	10465	1.53
Yem satışı	2889	0.42
Kira v.b gelirleri	2027	0.30
Süt alım geliri	810	0.12
Üyelik aidatları	501	0.07
Toplam	683999	100.00

Tablo 2. Ortalık kooperatifinin 2006 yılı gelirleri.

Gelir kalemleri	2006 geliri (YTL)	Toplam gelir içindeki payı (%)
İmaliye gelirleri	89523	9.92
Motorin	63986	7.09
Orman emval satışları	119629	13.25
Temel gıda maddeleri	4396	0.49
Kepçe gelirleri	25664	2.84
Orman hizmet gelirleri	115460	12.79
Çeltik satışı	303538	33.62
Süt satışı	159562	17.67
Yem satışı	12370	1.37
Kavuz-Talaş satışı	2537	0.28
Kira v.b gelirleri	4930	0.55
Süt kesintileri	1093	0.12
Üyelik aidatları	175	0.02
Toplam	902863	100.00

2006 gelir tablosu 2007 ile karşılaştırıldığında; süt satışlarından elde edilen gelirleri toplam gelirin % 17.67'si iken, % 26.41'e yükselmiş olduğu görülmektedir. Sütten elde edilen gelirin miktarı bir önceki yılda elde edilmiş (2006 yılının) gelir miktarına göre düşmesine karşın, (mutlak miktar 2006'da 159562 YTL'den 143903 YTL'ye düşmesine karşın) oransal payının yükselmesidir. Süt bileşeninin oransal payının yükselmesinde, toplam gelirin 2006'ya göre 902863 YTL'den, 2007'de 544780' YTL'e düşmesidir. Toplam çiftçi gelirleri 2006'ya göre 2007'de % 39.66 oranında azalmıştır. 2006'dan 2007 gelindiğinde toplam gelirden meydana gelen bu azalmanın esas nedeni, çeltik satışlarından elde edilen gelirin gelir hesaplamasına dahil edilmemesidir.

Tablo 3. Ortalık kooperatifinin 2007 yılı gelirleri.

Gelir kalemleri	2006 geliri (YTL)	Toplam gelir içindeki payı (%)
İmaliye gelirleri	105703	19.40
Orman emval satışları	81287	14.92
Motorin	53196	9.76
Temel gıda maddeleri	10870	2.00
Kepçe gelirleri	41786	7.67
Orman hizmet gelirleri	89245	16.38
Süt satışı	143903	26.41
Yem satışı	10836	1.99
Kavuz-Talaş satışı	7310	1.34
Süt kesintileri	644	0.12
Toplam	544780	100.00

2005 gelirlerine göre 2006' da meydana gelen % 32' lik pozitif sıçramanın nedeni (Tablo 1 ve Tablo 2) gelir kalemlerine çeltikten elde edilen gelirin hesaplamalarda yer almasındandır.

Çünkü, süt satış fiyatlarında, gelirdeki değişmeyi açıklayacak denli büyük bir değişme olmamıştır(bu sıçramayı açıklayacak büyüklükte) (Tablo 4).

Tablo 4. Ulusal piyasada süt fiyatının yıllara göre değişimi (Litre/YTL)

Yıl	Yılbaşı	Yıl sonu	Değişim (%)
2003	0.95	1.20	+20.83
2004	1.25	1.45	+17.20
2005	1.45	1.20	-20.83
2006	1.20	1.40	+14.28
2007	1.40	1.85	+32.14
2008	1.85	1.65	-12.00

S.S.Ortalıca Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatifi, yeni nesil kooperatifçilik olarak adlandırılan ve işletmeciliğin yapıldığı ekonomik bir çiftçi örgütlenmesidir (Özer, 2008). Bu Kooperatifin ortakları bir yandan tasarruflarının yatırımlara dönüştürülmesinden kaynaklanan, “müteşebbis konumunda olmaktan” kar elde ederken, diğer taraftan kooperatifin, Devlet Orman İşletmelerinden alarak, kooperatif ortaklarına yaptırdığı üretim işinden, emek geliri “ücret”, elde etmektedirler. Bu gibi bir kooperatifleşme girişiminde bulunmamış olsalardı, ortaca köylüsü, kooperatif ortakları bağlamında, şimdi sahibi oldukları büyüklükte ve kapasitede tesislerin de sahibi olamazlardı. Bu büyüklükteki tesisleri kurabilmek için köylüler hem ekonomik hem de emek güçlerini bir araya getirerek hedefe beraber yürümüşlerdir. Bu kooperatifleşmekten doğan en büyük avantajdır. Bir başka üstünlükleri daha vardır ki, kooperatifleşmemiş orman köylülerine ve diğer çiftçilere göre, Tablo 1, 2 ve 3’de yer alan iş kalemlerini başka işletmelerde yaptırmak zorunda kalacaklardı. İşleri başka işletmelere yaptırmaktan ötürü, ürünlerinin maliyeti artacak, birim üründen elde edecekleri karları da az olacaktı. Oysa şimdi, bu işleri kendi tesislerinde hem daha ucuza yapılmakta ve hem de, tesislerde çalışanlar kendileri olduğu için, ücret elde etmektedirler. Aynı zamanda kendi işlerini yaparak istihdam olanaklarına da kavuşmaktadır. Bunun sonucunda ortaya çıkan “ücret ve kar” gibi gelirleri ayrıca kazanımları olmaktadır. Oysa bu işler kendilerinin sahibi olmadıkları bir işletmede yaptırılmış olsaydı, yaratacağı istihdamdan doğan “ücret” ve sermaye sahipliği, teşebbüs etmekten doğan kar, hepsi köyün dışında kalacaktı. Kooperatiflerinin olmasındandır ki, yukarıda bahsedilen gelirleri, bölgede, köyde ve Kastamonu’da kazanılmıştır. Bu gelirlerin önemli bir kısmının buldukları bölgede harcandığını varsayarsak, bu gelirden yapılan harcamalarla, yeni gelirler, yeni yatırımlar ve eğer atıl kapasite yok ise, yeni istihdam yaratılabilmektedir. Böylece bölgesel kalkınmaya da katkıda bulunarak, bölgenin gelir seviyesinin yükselmesi için gerekli uyarımları kazandırmış olacaktır. Yukarıda yer alan Tablo 1, 2 ve 3’ de görülen kooperatif gelirleri, esas olarak kooperatif ortağının, yani köylülerindir. Fakat incelemelerimizde görülmektedir ki, kooperatif bu karları; ortaklara dağıtmayıp, ek yatırımlar, yeni tesisler veya kapasite artırımı, teknolojik yenilenme konularında kullanmaktadır. Bunun sonucunda köylünün sermaye miktarı nitel ve nicel anlamda artmaktadır.

Kooperatif, köylünün işini yürütebilmesi için gerekli yatırımlarını tamamladıktan sonra, üretimin çeşitlendirmesine giderek, bazı yıllarda söz konusu olacak gelir kaybını telafi edebilecektir. Böylece doğal koşullara bağlı olan tarımsal üretim kayıplarından ve orman işçiliğinin planlara bağlı olarak yıllık dalgalanmalarından kaynaklanacak kayıplardan sakınılmış olacaktır.

Kaynaklar

- Anonymous, 2008.** S.S. Ortalık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Bilanço Kayıtları, Tosya-Kastamonu.
- Bilgin, N., Başel, H., 2006.** Tarih Üzüm, İncir, Zeytin ve Zeytinyağı Birliği Ortakları Üzerine Bir Değerlendirme, Üçüncü Sektör Kooperatifçilik, Türk Kooperatif Kurumu Cilt 41 Sayı 4, s.55, Ankara.
- Karadeniz, N., Güneş, G., 2002.** Dağ Ekosistemleri ve Sürdürülebilir Yaklaşımlar, Türkiye Dağları 1. Ulusal Sempozyumu 25-27 Haziran, s.24-31, Ilgaz Dağı.
- Mülayim, Z.G.2003.** Kooperatifçilik, Tekin Yayınları, Ankara, 641 s.
- Özer, G., Bilgin, N., 2006.** Kooperatiflerin Ortaya Çıkışını Açıklayan ve Aksaklıklarını Oraya Koyan Teoriler, Türk Kooperatif Kurumu Cilt 41 Sayı 2, 2006, Üçüncü Sektör Kooperatifçilik, Ankara
- Özer, M.A. 2008.** Yeni Nesil Kooperatifler (I),Karınca Kooperatif Postası,Türk Kooperatifçilik Kurumu, Yıl:73, Sayı:855, ISSN:1300-1450.
- URL-1, 2008.** <http://www.tuik.gov.tr/>, Erişim Tarihi:15.12.2008
- URL-2, 2008.** [http:// www.diyarbakir-cevreorman.gov.tr/subeler/AGM/ulusal.pdf](http://www.diyarbakir-cevreorman.gov.tr/subeler/AGM/ulusal.pdf) Erişim Tarihi:15.12.2008
- Uslu, N., 2002.** S.S Ortalık Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin Yöre Ormanlarının Korunmasına Etkisi, 1.Ulusal Ormancilık Kooperatifi Sempozyumu-22-23 Mart, s.144-149, Kastamonu
- Sıvacıoğlu, A.,Ayan,S.,Öner,N.,Çelik, D.A., 2006.** Yarı Kurak Özellikteki Tosya (Kastamonu) Yöresi Erozyon Ve Ağaçlandırma Çalışmalarının Değerlendirilmesi, Türkiye’de Yarı Kurak Bölgelerde Yapılan Ağaçlandırma Ve Erozyon Kontrolü Uygulamalarının Değerlendirilmesi Çalıştayı, 7-10 Kasım 2006, Ürgüp, I.Cilt, S.112-124.